

Sygn. akt IVU 2241/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 kwietnia 2016 roku

Sąd Okręgowy w Toruniu - IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący SSO Danuta Domańska

Protokolant st. sekr. sądowy Anna Ryłow

po rozpoznaniu w dniu 23 marca 2016 roku w Toruniu

sprawy **R. L.**

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w T.

o prawo do emerytury

na skutek odwołania R. L.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w T.

z dnia 17 listopada 2015 roku nr (...)

I. Zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznaje ubezpieczonemu R. L. prawo do emerytury od dnia 01 września 2015 roku.

II. Nie stwierdza odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

/-/SSO Danuta Domańska

Sygn. akt **IVU 2241/15**

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 17 listopada 2015 r., znak (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. – powołując się na przepisy art. 184 w zw. z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 r., poz. 748 ze zm.) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07.02.1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983r. Nr. 8 poz. 43 ze zm.) – odmówił **R. L.** prawa do emerytury z uwagi na nieudokumentowanie 25-letniego okresu ubezpieczenia; przyjęto 23 lata, 9 miesięcy i 16 dni. Do stażu tego nie uwzględniono okresu pracy w gospodarstwie rolnym brata A. L..

Organ rentowy na dzień 01.01.1999r. przyjął za udowodnione 15 lat i 19 dni pracy w szczególnych warunkach.

Odwołanie od powyższej decyzji wniósł R. L., twierdząc, że pracował w gospodarstwie rolnym przy ul. (...) w T., należącym do jego brata A. L..

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, podtrzymując stanowisko zajęte w skarżonej decyzji. Organ rentowy wskazał, że nie uwzględnił pracy wnioskodawcy w gospodarstwie rolnym brata A. L. położonym przy ul. (...) w T. o ogólnej powierzchni 6,9097 ha w okresie od 25.08.1971r. do 12.03.1974r. Okres ten na podstawie zeznań świadków nie został zaliczony do stażu pracy, ponieważ świadek W. K. od 06.12.1972r. był zameldowany na ul. (...) w T., dlatego nie może poświadczать pracy wnioskodawcy w gospodarstwie rolnym brata do 12.03.1974r. Ponadto zarówno wnioskodawca jak i świadkowie zeznają, że była to praca dorywcza, a tylko w dni wolne i wakacje była wykonywana stale. Zdaniem ZUS praca ta nie może podlegać zaliczeniu, bowiem wobec wypełniania podstawowego obowiązku szkolnego miała ona dla wnioskodawcy wyłącznie charakter dorywczy.

Na rozprawie w dniu 23 marca 2016 roku ubezpieczony wniósł o prawo do emerytury od dnia 1 września 2015 roku i o zaliczenie do ogólnego stażu pracy w gospodarstwie rolnym okresu od 1971 roku do marca 1974 roku.

Sąd Okręgowy w Toruniu ustalił co następuje:

R. L., urodzony w dniu (...), w dniu 29 września 2015 r. złożył wniosek o przyznanie prawa do emerytury. We wniosku zawarł oświadczenie o braku członkostwa w otwartym funduszu emerytalnym.

W efekcie jego rozpoznania ZUS Oddział w T. wydał w dniu 17 listopada 2015 r. zaskarżoną decyzję, odmawiając ubezpieczonemu prawa do emerytury. Organ rentowy uznał za wykazany wymagany staż pracy w warunkach szczególnych w łącznym wymiarze 15 lat i 19 dni. Ogólny staż ubezpieczenia ustalono z kolei na 23 lata, 9 miesięcy i 16 dni okresów składkowych i nieskładkowych.

DOWÓD: - wniosek emerytalny – k. 1-4 plik I, zaskarżona decyzja ZUS z 17.11.2015r. – k. 26 plik I akt emerytalnych.

Ubezpieczony pobiera obecnie rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy, przyznaną na stałe.

/ okoliczność bezsporna/.

R. L. jest zameldowany w T. przy ul (...) lokal (...) od dnia 27 lutego 1969 roku. W 1969 roku rodzice ubezpieczonego kupili gospodarstwo rolne położone w T. przy ul. (...) i przekazali go synowi A. L.. Zgodnie z prowadzonym wówczas rejestrem gruntów teren ten stanowił ogólną powierzchnię 6,9097 ha. Od 1969 roku A. L. jest właścicielem tego gospodarstwa rolnego. Dla tych nieruchomości urządzono KW (...). Podstawą wpisu prawa własności był Akt Własności Ziemi o nr (...) z 30.06.1974r. A. L., oprócz powyższej nieruchomości miał wydzierżawioną ziemię nad W. – łąki.

DOWÓD: - zaświadczenie o zameldowaniu na pobyt stały z dnia 17.09.2015r. – k. 8 plik I akt emerytalnych, zaświadczenie Urzędu Miasta T. z dnia 24.09.2015r. – k. 14 plik I akt emerytalnych, zaświadczenie z Państwowego Biura Notarialnego – k. 20,21 plik I akt emerytalnych, zeznania świadka J. S. – k. 15v. akt, przesłuchanie ubezpieczonego –k. 16v. akt.

Od dnia 1 września 1971 roku do dnia 20 czerwca 1973 roku R. L. uczęszczał do Zasadniczej Szkoły Rolniczej w L., dojeżdżając do szkoły autobusem.

DOWÓD: - kserokopia świadectwa ukończenia Zasadniczej Szkoły Rolniczej – k. 13 akt, przesłuchanie ubezpieczonego – k. 16v. akt.

Na powyższych ziemiach faktycznie rodzice ubezpieczonego prowadzili gospodarstwo rolne. Ojciec ubezpieczonego do 1969 roku przeszedł trzy zawały, był na rencie, mama była schorowana, chorowała na chorobę psychiczną i mało pracowała w gospodarstwie rolnym. Rodzice posiadali 4 dzieci. Najstarszym synem był A., który pracował w kopalni, gdy ubezpieczony chodził do Zasadniczej Szkoły Rolniczej. Drugim synem był K., który w latach 1971- 1973 był w wojsku. Następnym wiekowo był ubezpieczony i najmłodszą córką była B.. Ojciec ubezpieczonego nie był zdolny do

pracy, zmarł przy 4 zawale w 1976 roku. W gospodarstwie rolnym pracował R. L. i bracia, jak byli w domu, czasami matka ubezpieczonego.

DOWÓD: - przesłuchanie ubezpieczonego – k. 16v. akt zeznania świadków: J. S. – k. 16 akt, W. K. –k. 16, 16v. akt.

Ubezpieczony pracował w gospodarstwie rolnym brata w okresie od ukończenia 16 roku życia – do 12 marca 1974r. (13 marca 1974 roku rozpoczął pracę w Spółdzielni (...) w T.). Pracował zarówno w okresie uczęszczania do Zasadniczej Szkoły Rolniczej w L., jak też w okresie wakacji i ferii szkolnych, oraz po skończeniu szkoły.

DOWÓD: - informacja dotycząca okresów składkowych i nieskładkowych – k. 5- 6 plik I akt emerytalnych, świadectwo pracy ze Spółdzielni (...) w T. – k. 4 plik II akt rentowych, zeznania świadków: J. S. – k. 16 akt, W. K. –k. 16, 16v. akt, przesłuchanie ubezpieczonego – k. 16v. akt.

W gospodarstwie rolnym (...) było uprawiane zboże, jak żyto, jęczmień, pszenica, jak też buraki i ziemniaki. Było hodowane bydło – około 15 sztuk, świnie, kaczki, gęsi, kury, owce, konie. Gospodarstwo nie było zmechanizowane. Były obowiązkowe dostawy, tzw. kontyngenty świń, bydła oraz zboża, które trzeba było dostarczyć z gospodarstwa na rzecz państwa. Rodzina samodzielnie prowadziła gospodarstwo, nie było pracowników najemnych. Gospodarstwo miało być przepisane na ubezpieczonego, dlatego poszedł do szkoły rolniczej. Jednakże A. L. zdecydował się być właścicielem gospodarstwa do końca.

DOWÓD: - zeznania świadków: -J. S. – k. 15v. 16 akt, W. K. – k. 16, 16v. akt, przesłuchanie ubezpieczonego – k. 16v. akt.

Ubezpieczony wykonywał wszystkie prace polowe, wyprowadzał bydło na pole i przyprowadzał, doił krowy, dawał jeść zwierzętom, wyrzucał obornik, kosił trawę na ziemi wydzierżawionej, przyjeżdżał do J. S. śrutować śrut świniom, bo świadek miał śrutownik. Przed szkołą ubezpieczony wykonywał oprzątek zwierząt, dawał im jeść, następnie o godz. 7.00 jechał autobusem miejskim nr. 12 do miasta T. i następnie autobusem do L. do szkoły. Po szkole ubezpieczony był w domu około godz. 14,00 lub 14.30, po szkole pracował od 4, 5 godzin, do wieczora. W wakacje i ferie pracował dłużej. Pracował też w soboty i niedziele, bo zwierzęta trzeba było nakarmić. Praktyki wiosenne i jesienne w szkole, które trwały 3 tygodnie również ubezpieczony odbywał w gospodarstwie brata.

DOWÓD: - zeznania świadków: J. S. – k. 15v. 16 akt, W. K. – k. 16, 16v. akt, przesłuchanie ubezpieczonego – k. 16v. akt.

J. S. jest zameldowany na pobyt stały w T. przy ul. (...) od dnia 13.09.1967r. jest to niedaleko od gospodarstwa rolnego brata ubezpieczonego. Świadek dzierżawił też działki nad W. i jego dzierżawiona działka stykała się z działką wydzierżawioną przez A. L.. W latach 1971 – 1974 J. S. pracował w gospodarstwie rolnym swoich rodziców oraz w firmie państwowej w T., w wojsku był w 1963 roku. Widywał ubezpieczonego, jak pracował w gospodarstwie rolnym brata. W pisemnych zeznaniach świadek, wskazując, że ubezpieczony pracował dorywczo w dni nauki szkolnej, miał na myśli to, że nie była to praca przez cały dzień.

DOWÓD: - zaświadczenie o zameldowaniu na pobyt stały – k. 10 plik I akt emerytalnych, zeznania świadka J. S. – k. 15v. 16 akt.

W. K. był zameldowany na pobyt stały w T. przy ul. (...) od dnia 03.04.1962r. do 06.12.1972r., następnie został zameldowany w T. przy ul. (...) od dnia 06.12.1972r. do 18.11.1985r., następnie od dnia 18.11.1985r. zameldował się w T. przy ul. (...) (wcześniej była to ulica (...)). Na ulicy (...) w T. W. K. miał swój dom, fermę kaczek i gęsi i ma ją do dzisiaj, stąd cały czas mieszkał na ulicy (...). Zameldowanie na ul. (...) łączyło się z zakupem mieszkania dla dzieci i trzeba było się tam zameldować, bo były takie przepisy. W wojsku świadek był od 1968 roku. W latach 1971 – 1974 W. K. widział ubezpieczonego przy pracy w gospodarstwie rolnym należącym do jego brata.

DOWÓD: - poświadczenie o adresach i okresach zameldowania – k. 12 plik I akt emerytalnych, zeznania świadka W. K. – k. 16, 16v. akt.

R. L. pracował w szczególnych warunkach w Spółdzielni (...) w T., stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, jako kierowca samochodu ciężarowego przez 15 lat i 19 dni.

DOWÓD: - zaświadczenie z Gminnej Spółdzielni (...) w Ł. z dnia 25.05.1994r. – k. 13 plik I akr emerytalnych, zaskarżona decyzja ZUS – k. 26 plik I akt emerytalnych, okoliczność bezsporna.

Sąd Okręgowy w Toruniu zważył co następuje:

Powyzszy stan faktyczny ustalono na podstawie okoliczności bezspornych, a w dalszej kolejności na podstawie dokumentów przedłożonych przez ubezpieczonego i zawartych w załączonych aktach emerytalnych, a także na podstawie dowodu z przesłuchania R. L. i zeznań świadków J. S. i W. K..

Sąd dał wiarę dowodom z dokumentów zgromadzonym w poczet materiału dowodowego sprawy. Były one jasne, pełne i rzetelne, strony nie kwestionowały ich autentyczności, a i Sąd nie znalazł podstaw do podważenia ich wiarygodności.

Za analogicznie wiarygodne uznano również osobowe źródła dowodowe. J. S. i W. K., wieloletni mieszkańcy na ul. (...) w T., zamieszkujący w bliskim sąsiedztwie rodziny ubezpieczonego, dysponowali bezpośrednią i osobistą wiedzą w przedmiocie zarówno posiadania przez brata ubezpieczonego gospodarstwa rolnego i związków rodzinnych, z racji zamieszkiwania wszystkich na jednej ulicy, a także obszaru gospodarstwa rolnego oraz zaangażowania w jego prowadzenie ubezpieczonego i wykonywanych przez niego, osobiście obserwowanych czynności. Zeznania te były szczerze, a jednocześnie logiczne i zgodne z zasadami doświadczenia życiowego, zasługując na przyznanie waloru wiarygodności. Zeznania te w pełni korespondowały także z zeznaniami ubezpieczonego, dając łącznie miarodajny materiał dowodowy dla ustalenia istotnych okoliczności spornych niniejszej sprawy.

Sąd dał wiarę zeznaniom świadka W. K., iż przez cały czas, w tym w latach 1971 – 1974, mieszkał na ul. (...), posiadając tam do dnia dzisiejszego dom i fermę kaczek i gęsi, a kwestia zameldowania łączyła się tylko z zakupem dodatkowego mieszkania dla dzieci na ul. (...) w T.. Należy mieć na uwadze, iż adres zameldowania nie musi pokrywać się z adresem miejsca faktycznego zamieszkania, co miało miejsce w niniejszej sprawie.

Sąd uznał też za logiczne wyjaśnienie, dlaczego wnioskodawca i świadkowie podali, iż w czasie nauki szkolnej wnioskodawca pracował dorywczo. Świadek J. S. zeznał, iż miał na myśli to, że nie była to praca przez cały dzień, co zostało potwierdzone w postępowaniu sądowym. Z zeznań świadków i ubezpieczonego wynika, iż ubezpieczony pracował w dni nauki szkolnej zarówno przed szkołą, przy zwierzętach, jak i po szkole – do wieczora. Łącznie R. L. pracował w dni nauki szkolnej od 4- 5 godzin. Jest to wiarygodne, bowiem w tamtych latach ogólnie przyjęte było to, że młodzież w gospodarstwach rolnych, pracowała przed szkołą i po szkole, poza tym zwykle po szkole najpierw wykonywała obowiązki związane z prowadzeniem gospodarstwa, a dopiero potem, wieczorem odrabiała lekcje. Należy mieć też na uwadze, iż ubezpieczony chodził do Zasadniczej Szkoły Rolniczej, a nie do Technikum czy LO, stąd też lekcji do odrabiania z pewnością miał mniej, jak w Technikum czy LO. Poza tym, zdaniem Sądu, w domu ubezpieczonego była specyficzna sytuacja, bowiem ojciec ubezpieczonego nie był zdolny do pracy w gospodarstwie rolnym, matka również chorowała i mało pracowała w gospodarstwie rolnym, siostra była mała, a bracia okresowo przebywali w pracy w kopalni lub w wojsku. W związku z tym wiarygodne jest to, że ubezpieczony w dni nauki szkolnej stale pracował w gospodarstwie rolnym należącym formalnie do brata, co najmniej w połowie pełnego wymiaru czasu pracy, zwłaszcza że była dodatkowo wydzierżawiona łąka, którą należało kosić i wyprowadzać na nią bydło, jak i przyprowadzać bydło do gospodarstwa. Ponadto były obowiązkowe kontyngenty, z których należało się wywiązać, a w gospodarstwie było hodowanych wiele gatunków zwierząt, które wymagały oprządku i nakarmienia. Gospodarstwo nie było zmechanizowane, stąd wymagało większej pracy. Nie zatrudniano też żadnych dodatkowych pracowników najemnych. Zdaniem Sądu ubezpieczony z całą pewnością pracował w gospodarstwie rolnym w okresie spornym, również w dni nauki szkolnej, bowiem gospodarstwo miało w przyszłości należeć do niego, wybrał szkołę rolniczą, więc na pewno mocno angażował się w pracę w gospodarstwie, wiążąc z tą pracą swoją przyszłość.

Mając powyższe na uwadze Sąd uznał, że brak jest podstaw, aby odmówić zeznaniom świadków i ubezpieczonego waloru wiarygodności.

Przechodząc do rozważań prawnych w pierwszej kolejności wskazać należało, iż prawo do wcześniejszej emerytury z tytułu zatrudnienia w warunkach szczególnych reguluje art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.), zgodnie z którym ubezpieczonym urodzonym po 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku – w przypadku mężczyzn – 60 lat, jeżeli w dniu 1 stycznia 1999 r. spełnili łącznie niżej wymienione warunki:

- osiągnęli okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 25 lat;
- posiadają co najmniej 15 – letni okres wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze;
- nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego, a w przypadku przystąpienia złożyli wniosek o wykreślenie z funduszu i przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na dochody budżetu państwa.

Do ogólnego stażu ubezpieczeniowego, zgodnie z art. 5 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, uwzględnia się okresy składkowe, o których mowa w art. 6 oraz okresy nieskładkowe, o których mowa w art. 7. Do stażu tego wliczeniu podlegają również – w myśl art. 8 ustawy – okresy ubezpieczenia za granicą, jeżeli tak stanowią umowy międzynarodowe, a także okresy pracy w gospodarstwie rolnym, traktowane jako okresy składkowe. Na powyższe zezwala art. 10 ust. 1 ustawy stanowiąc, iż przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się również następujące okresy, traktując je, z zastrzeżeniem art. 56, jak okresy składkowe:

- 1)okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki,
 - 2)przypadające przed dniem 1 lipca 1977 r. okresy prowadzenia gospodarstwa rolnego po ukończeniu 16 roku życia,
 - 3)przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia,
- jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe, ustalone na zasadach określonych w art. 5-7, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu.

W orzecznictwie nie budzi wątpliwości, iż powyższa regulacja dotycząca uzupełnienia stażu pracy okresami pracy w gospodarstwie rolnym, w zakresie niezbędnym do przyznania emerytury, nie zawiera żadnego bliższego określenia rodzaju tego świadczenia. Przyjąć zatem należy, że odnosi się do każdej emerytury, a więc zarówno emerytury przyznawanej od ustawowego jak i obniżonego wieku emerytalnego (por. wyrok SA w Katowicach z dnia 20 czerwca 2002 r., III AUa 1348/02, OSA 2003/6/21). Wykonywanie wskazanych w przepisie art. 10 ust. 1 pkt. 3 ustawy czynności rolniczych powinno z kolei odbywać się zgodnie z warunkami określonymi w definicji legalnej "domownika" zawartej w art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2008 r., nr 50, poz. 291 ze zm.), w myśl której za domownika rozumie się osobę bliską rolnikowi, która:

- a)ukończyła 16 lat,
- b)pozostaje z rolnikiem we wspólnym gospodarstwie domowym lub zamieszkuje na terenie jego gospodarstwa rolnego albo w bliskim sąsiedztwie,
- c)stale pracuje w tym gospodarstwie rolnym i nie jest związana z rolnikiem stosunkiem pracy.

Na gruncie niniejszej sprawy bezspornym było, iż R. L. legitymuje się wymaganym stażem pracy w warunkach szczególnych, nie jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego, a w dniu 25 sierpnia 2015 r. ukończył wcześniejszy

wiek emerytalny. Organ rentowy zakwestionował natomiast wykazanie przez ubezpieczonego ogólnego stażu ubezpieczenia, ustalonego w wymiarze 23 lat, 9 miesięcy i 16 dni. Ubezpieczony domagał się uzupełnienia tego stażu okresem pracy w gospodarstwie rolnym rodziców, świadczonej od 25 sierpnia 1971 r. do 12 marca 1974 roku.

Odwołanie ubezpieczonego należało uznać za uzasadnione, skutkujące zmianą zaskarżonej decyzji.

W pierwszej kolejności odnieść należało się do kwestii samego posiadania gospodarstwa rolnego przez brata ubezpieczonego, który to element ostatecznie nie był kwestionowany przez organ rentowy, a wynikał z dokumentacji złożonej do akt emerytalnych przez ubezpieczonego. Z zaświadczenia Urzędu Miasta T. z dnia 24.09. 2015r. wynika, iż rodzice ubezpieczonego przekazali gospodarstwo rolne synowi – A. L. już w 1969 roku, o pow. 6,9097 ha , który posiadał to gospodarstwo w latach 1971- 1974, formalnie stał się właścicielem gospodarstwa w 1974 roku i jest nim do dnia dzisiejszego.

Powołane przepisy nie ograniczają formy prawnej prawa do nieruchomości rolnej, aby wykonywana na nim praca mogła zostać uwzględniona do uzupełniającego stażu ubezpieczenia na podstawie art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy, a zatem każde potwierdzone faktyczne posiadanie nieruchomości, czy to na podstawie umów cywilnoprawnych, nieformalnej darowizny czy własności, przez osoby, na rzecz których taka praca była wykonywana w warunkach art. 6 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, spełnia powyższe wymogi.

Odrębną, aczkolwiek równie istotną, jest przesłanka statusu tak posiadanej nieruchomości rolnej, która musi spełniać przesłanki gospodarstwa rolnego. Status ten podlega jednakże ocenie z uwzględnieniem przepisów obowiązujących w danym okresie. Powyższe znajduje potwierdzenie w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 28 czerwca 2013 r. (I UK 24/13; OSNP2014/4/61) wskazującym, iż ocena, czy ubezpieczony w określonym czasie pracował w gospodarstwie rolnym, powinna być dokonywana według definicji takiego gospodarstwa (wymaganego obszaru) w przepisach ówczesnie obowiązujących (art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych). Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy „przepis art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej nie zawiera definicji pracy w gospodarstwie rolnym w zakresie jego obszaru. Jest to zrozumiałe, albowiem kwestia uznawania danej nieruchomości za gospodarstwo rolne, biorąc pod uwagę jej obszar, ulegała zmianom na przestrzeni lat. Ocena, czy dana osoba w określonym czasie pracowała w gospodarstwie rolnym, w rozumieniu wymaganego jego obszaru, może być zatem dokonana tylko przy uwzględnieniu stanu prawnego wówczas obowiązującego, definiującego gospodarstwo rolne. Nie ma bowiem żadnych podstaw do stwierdzenia, że pojęcie gospodarstwa rolnego dla potrzeb stwierdzenia wykonywania w nim pracy przed 1 stycznia 1983 r. powinno być rozumiane według przepisów prawnych, które wówczas nie obowiązywały.”

W okresie przed 1 stycznia 1983 r. kwestie te regulowało natomiast rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 listopada 1964 r. w sprawie przenoszenia własności nieruchomości rolnych, znoszenia współwłasności takich nieruchomości oraz dziedziczenia gospodarstw rolnych, uznające w okresie do 31 grudnia 1971 r. za gospodarstwo rolne grunt (nieruchomość rolną) o powierzchni powyżej 0,2 ha (§ 1 ust. 2 rozporządzenia), a w okresie po 31 grudnia 1971 r. - grunt (nieruchomość rolną) o powierzchni powyżej 0,5 ha (§ 1 ust. 3 rozporządzenia w brzmieniu nadanym przez rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 1971 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie przenoszenia własności nieruchomości rolnych, znoszenia współwłasności takich nieruchomości oraz dziedziczenia gospodarstw rolnych, Dz.U. Nr 37, poz. 332).

Gospodarstwo rolne w T. przy ul. (...) spełniało zatem przesłanki gospodarstwa rolnego w rozumieniu obowiązujących wówczas przepisów.

Przeprowadzone w sprawie postępowanie dowodowe nakazywało również przyjąć, iż grunty te były faktycznie wykorzystywane na prowadzenie działalności rolniczej. Rodzice ubezpieczonego faktycznie prowadzili pełnowymiarowe gospodarstwo rolne, posiadając zarówno uprawy zboża, ziemniaków, buraków, jak i hodowlę zwierząt gospodarskich. Ubezpieczony natomiast, na rzecz tak określonego gospodarstwa rolnego w spornym okresie, wykonywał prace domownika w rozumieniu art. 6 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Wyjaśnić w tym kontekście należało, iż choć przepis art. 10 ust. 1 pkt 3 u.e.r.f.u.s. nie wyznacza warunków, od których wystąpienia uzależnione jest uznanie okresu pracy w gospodarstwie rolnym jak okresu składkowego (uzupełniającego), to przy ustalaniu prawa do świadczeń emerytalno-rentowych okresów pracy w gospodarstwie rolnym sprzed objęcia rolników obowiązkiem opłacania składki na rolnicze ubezpieczenie społeczne domowników (tj. przed dniem 1 stycznia 1983 r.), przesądza wystąpienie dwóch okoliczności, a mianowicie: wykonywanie czynności rolniczych powinno odbywać się zgodnie z warunkami określonymi w definicji legalnej "domownika" z art. 6 pkt 2 ustawy z 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz czynności te muszą być wykonywane w wymiarze nie niższym niż połowa ustawowego czasu pracy, tj. minimum 4 godziny dziennie (wyrok SA w Rzeszowie z dnia 3 lipca 2014 r., III AUa 184/14; LEX nr 1489152). Tak określone wymogi są jednolicie przyjmowane w orzecznictwie, pozwalając na prawidłowe rozdzielnie pracy faktycznie świadczonej na rzecz rodzinnego gospodarstwa, od prac świadczonych okazjnie, równie częstych w środowiskach wiejskich, a będących wówczas jedynie rodzajem należącego wsparcia w stosunkach rodzinnych, nie podlegających kwalifikacji na poczet ubezpieczeń społecznych. W orzecznictwie wskazuje się również, iż dla uznania pracy w gospodarstwie rolnym jako okresu uzupełniającego w rozumieniu art. 10 ust. 1 pkt 3 u.e.r.f.u.s., kładzie się nacisk na stałość wykonywania pracy w gospodarstwie, co nie musi jeszcze oznaczać codziennego wykonywania czynności rolniczych, ale gotowość (dyspozycyjność) do podjęcia pracy rolniczej, z czym wiąże się też wymóg zamieszkiwania osoby bliskiej rolnikowi co najmniej w pobliżu gospodarstwa rolnego. Tym kryteriom zazwyczaj odpowiada praca domownika rolnika, który świadczy określone prace stale (codziennie) w wymiarze nie mniejszym niż połowa etatu (wyrok SA w Krakowie z dnia 20 czerwca 2013 r., III AUa 1719/12; LEX nr 1339357). Przesłanką zaliczenia do okresów składkowych okresu pracy w gospodarstwie rolnym, o którym stanowi art. 10 ust. 1 pkt 3 u.e.r.f.u.s. jest znaczący dla funkcjonowania tego gospodarstwa wymiar czasu pracy, za który uważa się wymiar co najmniej połowy pełnego wymiaru czasu pracy (wyrok SA w Łodzi z dnia 8 kwietnia 2014 r., III AUa 1184/13; LEX nr 1477211).

Praca ubezpieczonego spełniała powyższe wymogi. Zamieszkując w domu rodzinnym w okresie spornym, ubezpieczony stale i codziennie świadczył pracę na rzecz rodzinnego gospodarstwa rolnego, wykonując wszystkie prace zgodnie z bieżącymi potrzebami, przeznaczając na nie co najmniej 4 godziny dziennie, również w okresach dni nauki szkolnej. Rodzina ubezpieczonego choć liczna, nie w równym zakresie angażowała się w jego prowadzenie, a gro obowiązków spoczywało na ubezpieczonym. Gospodarstwo nie było zmechanizowane i wszystkie prace były wykonywane ręcznie, co znacznie wydłużało wymagany nakład czasu pracy. Ubezpieczony przez cały rok zajmował się oprządkiem zwierząt i ich karmieniem. W okresach wiosenno-jesiennych wykonywał także wszystkie prace polowe. Było to stałym obowiązkiem ubezpieczonego, a nie okazjnie świadczoną pomocą. Tak świadczona praca bezsprzecznie spełnia przesłanki wymagane art. 6 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznych rolników, a zatem okres jej świadczenia od 25 sierpnia 1971 roku do 12 marca 1974 roku (2 lata, 6 miesięcy i 19 dni) należało uwzględnić przy ustalaniu stażu ubezpieczenia w niezbędnym uzupełniającym zakresie zgodnie z art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS do ogólnego stażu pracy wymaganego przez art. 184 w/wym. ustawy.

W konsekwencji przesądzić natomiast należało, iż ubezpieczony wykazał się wymaganym ogólnym 25 – letnim stażem ubezpieczenia, a zatem spełnił wszystkie przesłanki do przyznaniażądanego prawa do emerytury na podstawie powołanego art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Stąd też Sąd – na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. – zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał R. L. prawo do emerytury poczynając od 01 września 2015 r. (od pierwszego dnia miesiąca złożenia wniosku emerytalnego – zgodnie z art. 129 ustawy emerytalnej), o czym orzeczono w punkcie I wyroku.

Jednocześnie Sąd nie stwierdził odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji, mając na uwadze, iż ustalenie spornych okoliczności faktycznych wymagało przeprowadzenia postępowania dowodowego z wykorzystaniem osobowych źródeł dowodowych i uzupełniającej dokumentacji przedłożonej przez ubezpieczonego, niedostępnej w postępowaniu administracyjnym. Orzeczono na podstawie art. 118 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS jak w II punkcie wyroku.

Przewodnicząca

Sędzia SO Danuta Domańska